

# Politika Hrvatske prema susjednim državama

**Senada Šelo Šabić**

**Nakon što Hrvatska uđe u EU,  
Zapadni Balkan će obuhvaćati  
šest zemalja: Albaniju, BiH, Crnu  
Goru, Kosovo, Makedoniju i Srbiju.  
One su cilj politike "proširenja  
sa zadatkom" i jačega hrvatskog  
djelovanja u regiji**

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju (EU), prema riječima ministrice vanjskih i europskih poslova Vesne Pusić, jest "proširenje sa zadatkom".<sup>1</sup> Od Hrvatske se očekuje da podrži napore ostalih zemalja Zapadnog Balkana<sup>2</sup> u provedbi reformi na putu ka EU-u. Mogućnosti pozitivnog utjecaja na unutarnje reforme u zemljama regije jasno su ograničene jer je to posao koji svaka zemlja mora obaviti zasebno. Analizirajući hrvatsko iskustvo pristupanja EU-u, Knaus (2012) navodi da je bitno pokrenuti unutarnje reformske procese, a kad se jedanput pokrenu, oni su gotovo nezaustavljivi jer se mobiliziraju unutarnje proreformske političke snage, ali i jača podrška iz Unije. Dakle, na ulazak Hrvatske u EU ne gleda se samo kao na unutarnje pitanje, nego se gleda i njegov utjecaj na susjedne zemlje. Od Hrvatske se očekuje, a ona to i obećava, da iskustvo stečeno u procesu pregovaranja prenese kandidatima i potencijalnim kandidatima u regiji. Nakon što Hrvatska uđe u EU, Zapadni Balkan će obuhvaćati šest zemalja: Albaniju, BiH, Crnu Goru, Kosovo, Makedoniju i Srbiju. One su cilj politike "proširenja sa zadatkom" i jačega hrvatskog djelovanja u regiji.

## **Regionalna politika pomirenja**

Dolaskom na vlast 2010. predsjednik Ivo Josipović, uz najavu politike nove pravednosti na unutarnjem planu, pokrenuo je regionalnu politiku pomirenja. Tijekom 2010. i 2011. dinamiku i teme regionalne politike određivao je Ured predsjednika. Promjena vlasti u Hrvatskoj koncem 2011. i dolazak na vlast SDP-a kao političke baze predsjednika Josipovića, donijeli su

Senada Šelo Šabić, zaposlena u Institutu za međunarodne odnose i razvoj u Zagrebu. E-pošta: senada@irmo.hr

nov zamah politici dobrosusjedske suradnje, ali istodobno prenijeli težište vanjskopoličkih aktivnosti u regiji s Pantovčaka na Markov trg odnosno Zrinjevac. Tri su razloga zbog kojih je regionalna politika predsjednika Josipovića imala zamah u prve dvije godine mandata, da bi u trećoj godini prešla na Vladu odnosno Ministarstvo vanjskih i europskih poslova.

## Ministarstvo vanjskih i europskih poslova preuzelo je od predsjednika države kormilo vanjske politike, uključujući i politiku prema regiji

Prvo, regionalna politika pomirenja, koju je potaknuo Josipović, bila je snažan signal u Hrvatskoj, susjedstvu, EU-u, pa i šire kako je Hrvatska spremna zatvoriti ratno poglavlje i okrenuti se budućnosti. Nakon što se toj politici pridružio i ondašnji predsjednik Srbije Boris Tadić, stvorena je osovina koja je u razmjerno kratkom vremenu uspjela simbolički poboljšati odnose dviju zemalja, kao i odnose s BiH, do razine koju je samo prije godinu ili dvije bilo gotovo nemoguće zamisliti. Bio je to važan pomak koji danas neki kritiziraju tvrdeći da je stvorio lažnu percepciju odličnih susjedskih odnosa koji se, vrijeme je pokazalo, mogu naglo pogoršati kao i poboljšati.<sup>3</sup> Kritike na stranu, politika predsjednika Josipovića bila je čin zrelog državnika. Rasterećiti susjedske odnose nekih teških tema iz prošlosti, samokritički sagledati vlastitu ulogu u prošlim ratnim događajima, pokazati suosjećanje za žrtve rata kojoj god naciji pripadali – bila je to nova vrijednost u snažnom kontrastu s percepcijom Balkana kao krvavoga, mitovima i prošlošću opterećenog europskog jugoistoka. Nije čudno što su sa svih strana stizale pohvale i podrška takvoj vanjskopoličkoj orijentaciji Hrvatske. No politika pomirenja ima vijek trajanja. Nakon što su posječena najvažnija stratišta, izrečene riječi žaljenja i pokazana dobra volja za suradnjom, iskorišteni su njezini kapaciteti. Druge su teme došle na dnevni red, a kako su otvorena pitanja u nadležnosti vlada, logično je da se one njima i bave. Odlaskom s vlasti predsjednika Tadića, dodatno je oslabjelo jedno od bitnih uporišta regionalne politike pomirenja.

Drugi razlog zbog kojega je politika Ureda predsjednika pokazala inicijativu u regionalnoj politici na početku predsjedničkova mandata jest to što je on prepoznao prostor koji je u vanjskopoličkom smislu bio upražen. S obzirom na to da je tadašnja Vlada, vjerojatno s dobrim razlogom, gotovo svu pozornost usmjerila na EU i dovršetak pregovora, predsjednik je na prostoru regije našao najbolji način da pokaže svoj politički svjetonazor, koji nedvosmisleno uključuje i jačanje dobrosusjedskih odnosa. Treba se sjetiti govora koji je održao u Parlamentarnoj skupštini BiH 14. travnja 2010. u kojem je izrazio žaljenje što je "hrvatska politika devedesetih doprinijela stradanjima ljudi i podjelama koje i nas i danas muče."<sup>4</sup> Na povratku u Hrvatsku dočekan je s lavinom osuda od strane tadašnje Vlade. Vladimir Šeks izjavio je da je stav HDZ-a o ratu u BiH utvrđen u saborskoj Deklaraciji o domovinskom ratu i da se tu više nema što doda-

ti.<sup>5</sup> U prvi mah predsjednik Josipović je počeo objašnjavati da se on nije ispričao nego izrazio žaljenje, ali je vrlo brzo odustao od objašnjenja jer su ispitivanja javnog mnijenja pokazala da gotovo 60 posto građana Hrvatske podržava njegov govor u Sarajevu. I treću godinu mandata Predsjednik je najpopularniji političar u zemlji, što pokazuje da građani cijene njegovu umjerenost, ozbiljnost i dosljednost.

No to ne umanjuje činjenicu da je vanjska politika sada uglavnom u rukama Ministarstva vanjskih i europskih poslova (MVEP), odnosno ministrice Pusić, zainteresirane za vanjskopoličke teme, uključujući i politiku prema regiji.<sup>6</sup> Njezin dolazak na Zrinjevac treći je razlog zbog kojega je i regionalna politika prešla u djelokrug MVEP-a. S namjerom da prvi put, kako je izjavila u Dnevniku HRT-a 18. siječnja 2013, Hrvatska zaista ima vanjsku politiku, najavila je da će dva glavna međuovisna stupa hrvatske vanjske politike u ovom mandatu biti pozicioniranje unutar EU-a i pozicioniranje u regiji (Pusić, 2012). Takav stav odražava trenutačni položaj Hrvatske, a koincidira s neposrednim iskustvom koje je ministrica imala kao predsjednica saborskog odbora za praćenje pregovora s EU-om te njezinim beskompromisnim stavovima o regiji, poglavito o BiH, zbog kojih je devedesetih godina često bila izložena grubim političkim napadima. Sada, kada je u prilici djelovati, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova preuzelo je od predsjednika države kormilo vanjske politike, uključujući i politiku prema regiji.

## BiH ostaje ozbiljan regionalni problem. Djelovati prema načelu dobrih namjera u kontekstu BiH, ali i općenito u politici, obično ne donosi željeni rezultat

Predsjednikov govor u Sarajevu na početku njegova mandata oni koji su ga podržali i pozdravili nazvali su prekretničkim, činom dovršetka procesa tranzicije i novom stranicom u povijesti regionalnih odnosa. Sada je na redu provedba konkretnih koraka. Prostora za rad i Ureda predsjednika i ministarstva odnosno Vlade ima više nego dovoljno. Dinamiku provedbe ne diktiraju samo promjene na unutarnjem planu Hrvatske nego i političko stanje u susjednim zemljama, ponajprije u Srbiji i BiH, koje su uži fokus regionalne politike. Srbija ima novu vlast koja je uputila oštre riječi preko kojih se ne prelazi lako, na koje Hrvatska nije reagirala povišenim tonovima nego politikom ozbiljne šutnje. U BiH ne prestaje politička kriza koja traje još od izbora u listopadu 2010. Neslavno mijješanje u političko preslagivanje na bosanskohercegovačkoj političkoj sceni u proljeće 2011, kada su i predsjednik Josipović i tadašnja premijerka Kosor dali podršku HDZ-u i HDZ-u 1990. iz BiH koji nisu ušli u tada formiranu koaliciju vlasti u BiH nego druge dvije hrvatske stranke, američka administracija oštro je kritizirala. Danas su pak oba HDZ-a dio nove koalicije na vlasti u BiH, što je još jedna nova epizoda u drami političkih preslagivanja vlasti koja ionako slabu i nedovršenu državu više od dvije godine dodatno destabiliziraju. Još

jedan primjer kako u formuliranju politike prema BiH treba iskazati krajnju umjerenost, ako ne i oprez, jest i prijedlog ministricе Pusić na početku mandata da se BiH teritorijalno reorganizira u pet teritorijalnih jedinica. Iako objašnjen kao samo jedan od mogućih scenarija u procesu traženja rješenja u BiH i prevladavanja krize dejtonskog sustava, i taj je prijedlog odmah zaboravljen nakon američke diplomatske intervencije.

BiH ostaje ozbiljan regionalni problem, ali Hrvatska u ovom trenutku može vrlo malo učiniti, osim vrlo neambiciozno činiti poteze koji gotovo slijede osnovna načela biomedicinske etike koja prvo nalažu poštovanje autonomije subjekta, zatim načelo neškodljivosti, a tek potom načelo dobročinstva.<sup>7</sup> Djelovati prema načelu dobrih namjera u kontekstu BiH, ali i općenito u politici, obično ne donosi željeni rezultat. Hrvatska politika prema BiH još evoluirala, s tim da ima podosta pozitivnih pomaka. BiH nije tema ovog članka te je možda dovoljno reći da bi stanje u njoj bilo znatno bolje kada bi i Srbija slijedila politiku koju prema BiH vodi Hrvatska – udaljila se od bosanskohercegovačke dnevne politike i vodila državničku politiku koja pridonosi stabilnosti susjedne zemlje. To je pak posebno pitanje – procesi političkog sazrijevanja u Srbiji zahtijevaju strpljenje.

## Promicanje europskih vrijednosti

Prošli je sastav Sabora u listopadu 2011. izglasovao Deklaraciju o promicanju europskih vrijednosti u jugoistočnoj Europi u kojoj se, među ostalim, kaže da će se Hrvatska ne samo snažno zauzimati za nastavak procesa proširenja, nego i da otvorena bilateralna pitanja "ne smiju kočiti pristupanje država kandidata u Europsku uniju".<sup>8</sup> Deklaracija je usvojena prije potpisivanja Ugovora o pristupanju s EU-om, a kao svojevrijedni i simboličan odgovor na strah i sumnje koji su se znali čuti da će možda Hrvatska ponoviti praksu blokiranja zemalja kandidatkinja koja postaje frustrirajuća pojava u EU (slovenska blokada Hrvatske, grčka blokada Makedonije i najava trajne ciparske blokade Turske). Hrvatska vlada koja je preuzela vlast u prosincu 2011. ponovila je iste stavove i čak ih službeno ugradila u program rada za sljedeće četverogodišnje razdoblje.<sup>9</sup> Taj se stav unisono ponavlja na susretima hrvatskih sa stranim državniciima. Logično je da je ulazak tih zemalja u EU-u u interesu Hrvatske, kao što ulazak BiH, Crne Gore i Makedonije, zemalja kandidatkinja za članstvo u NATO-u, pridonosi stabilizaciji regije i u interesu je Hrvatske kao članice NATO-a.<sup>10</sup>

Kako bi prenijela hrvatsko pregovaračko iskustvo susjednim zemljama, Vlada je zadužila Ministarstvo vanjskih i europskih poslova "da osnuje Savjet za tranzicijske procese koji će djelovati kao centar izvrsnosti u prenošenju iskustava i produbljivanju znanja stečenih tijekom procesa euroatlanskih integracija Republike Hrvatske."<sup>11</sup> Ciljevi Savjeta, odnosno Centra izvrsnosti, što je postao "radni naziv" tog tijela u krugu MVEP-a i šire, dvojaki su: prvo, unapređivati procese odlučivanja u zemlji i, drugo, davati potporu i tehničku pomoć tranzicijskim zemljama. Za rad Savjeta osigurano je u državnom proračunu 315.000 kuna kao dio razvojne pomoći Hrvatske, koja od zemlje primateljice pomoći postaje zemlja davateljica pomoći, koja od zemlje procesa stabilizacije postaje akter stabilnosti u regiji, kako često ističu hrvatski dužnosnici. Odluka o osnutku Savjeta obrazložena je broj 14 - lipanj 2013.

namjerom pružanja potpore i pomoći tranzicijskim zemljama, ne ograničivši se strogo na regiju zapadnog Balkana. Na tom je tragu bilo i upućivanje poziva državniciima iz zemalja "arapskog proljeća" na sedmi Croatia Summit u srpnju 2012. pod nazivom "Izgradnja države i EU iskustvo". Hrvatska je i tada istaknula namjeru da djeluje konstruktivno na međunarodnoj sceni, nudeći svoju pomoć i iskustvo gdje je to potrebno i primjenjivo. No hrvatsko postkonfliktno iskustvo u izgradnji države usko je vezano za pristupanje EU-u i NATO-u, a taj okvir ne postoji za zemlje sjeverne Afrike. U tom je smislu ideja da se i te zemlje uključi u navedene ambicije hrvatske Vlade i MVEP-a deklarativno dobrodošla, ali pravi cilj bile su i ostaju zemlje regije koje su odlučne u namjeri da pristupe EU-u i NATO-u.<sup>12</sup> Samo njima ima smisla prenositi hrvatsko iskustvo jer je neposredno primjenjivo.

Osnivanje Savjeta za tranzicijske procese ima i unutarnju svrhu. Kao što je u Zaključku navedeno, cilj je da se nakon završetka procesa pregovora i raspuštanja pregovaračkih skupina zadrže na okupu stručnjaci koji su bili akteri pregovaračkih procesa kako bi njihovo znanje i iskustvo bili iskorišteni u raspravama o svim pitanjima relevantnim za razvoj Hrvatske "u međunarodnom okruženju".<sup>13</sup> Plan je s vremenom uključiti i druge institucije i pojedince sa specifičnim znanjem i ambicijom da to znanje upotrijebe u ostvarenju širih društvenih interesa. No na planu podrške euroatlanskim integracijama Savjet za tranzicijske procese funkcionira. Do početka 2013. održano je sedam seminara za prenošenje iskustava reformi i europske prilagodbe za državne službenike BiH.<sup>14</sup> Suradnja s Crnom Gorom, jedinom sadašnjom kandidatkinjom za članstvo u EU, također je vrlo dinamična te se uspostavljaju i redovni kontakti među dvjema zemljama. Crna Gora je i jedina zemlja zapadnog Balkana s kojom je dosad potpisan Ugovor o euroatlanskom partnerstvu<sup>15</sup> kojim

**Kako bi prenijela hrvatsko  
pregovaračko iskustvo susjednim  
zemljama, Vlada je zadužila  
Ministarstvo vanjskih i europskih  
poslova da osnuje Savjet za  
tranzicijske procese koji će djelovati  
kao centar izvrsnosti u prenošenju  
iskustava i produbljivanju  
znanja stečenih tijekom procesa  
euroatlanskih integracija Republike  
Hrvatske**

dvije zemlje "potvrđuju svoju odlučnost uspostaviti i razvijati euroatlansko partnerstvo te jačati suradnju u procesu punog integriranja Crne Gore u Europsku uniju i NATO."<sup>16</sup> Konkretno, to znači organizaciju studijskih posjeta stručnjaka i službenika iz Crne Gore različitim institucijama u Hrvatskoj, stručno usavr-

šavanje o temama s područja euroatlanskih integracija, razmjenu državnih službenika i organizaciju zajedničkih konzultacija itd.<sup>17</sup> Isti Ugovor s Makedonijom spreman je za potpisivanje, a s BiH je u procesu pripreme. Posjet srbijanske ministrice europskih poslova Zagrebu, najavljen i kako bi se potpisao Ugovor o euroatlanskom partnerstvu, odgođen je nakon oslobađajućih presuda hrvatskim generalima. Ipak, i tu se, kao i s Albanijom i Kosovom, očekuju konkretni pomaci u narednom razdoblju.

## Politika regionalne suradnje

Hrvatska se devedesetih godina nevoljko i vrlo oprezno pridružila regionalnim inicijativama, i to pod pritiskom međunarodne zajednice. Predsjednik Tuđman zazirao je od bilo kakve vrste regionalnih inicijativa jer je smatrao da one, pod krinkom suradnje, vode novim integracijama sa zemljama s kojima Hrvatska nije imala ništa zajedničko. Izlazak iz Jugoslavije imao je samo jedan cilj – ulazak u europsku zajednicu naroda kojoj Hrvatska prirodno pripada.<sup>18</sup> No politika regionalne suradnje bila je i ostaje jedan od preduvjeta napretka na putu euroatlanskih integracija. Hrvatska je još od sredine devedesetih uključena u niz regionalnih inicijativa, od Inicijative za suradnju u jugoistočnoj Europi (SECI) i Procesu stabilnosti i dobrosusjedstva u jugoistočnoj Europi (Royaumont proces), preko autohtone regionalne inicijative Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECP), do Pakta za stabilnost, koji je integrirao SECI i Royaumont proces, a kojega je 2009. naslijedilo Vijeće za regionalnu suradnju (RCC). U prvom mandatu (2009-2013) glavni tajnik RCC-a bio je hrvatski diplomat Hidajet Bišćević, a od početka 2013. naslijedio ga je Goran Svilanović, bivši ministar vanjskih poslova SR Jugoslavije. Vijeće za regionalnu suradnju uokviruje rad niza radnih skupina formiranih oko konkretnih tema, kao što su Regionalna inicijativa za migracije, azil, izbjeglice (MARRI), Regionalna antikoruptionska inicijativa (RAI), Centar za sigurnosnu suradnju (RACVIAC), Mreža tužitelja zapadnog Balkana itd. Hrvatska sudjeluje u više od 40 radnih skupina na šest prioritarnih područja, a i nakon ulaska u EU nastavlja aktivno sudjelovati i u toj i u drugim regionalnim inicijativama.

## Izazovi regionalnoj politici

Prema Joviću (2012), ulazak Hrvatske u EU može imati pozitivne i negativne učinke. Ona može postati most koji spaja ili granica koja razdvaja, premda nijedan od ta dva scenarija ne ovisi samo o njoj. Pozitivno bi bilo kada bi hrvatski primjer djelovao poticajno na ostale zemlje u provedbi reformi kako bi (relativno) brzo napredovale do punopravnog članstva u EU i NATO-u. Negativno bi pak bilo ako bi došlo do izostanka reformi u zemljama regije ili do zanemarivanja politike proširenja od strane EU-a što bi značajno usporilo, ako ne bi i potpuno zaustavilo, proces proširenja. Prema tom bi scenariju, Hrvatska dugo osiguravala crtu razgraničenja između EU-a i susjednih zemalja koje nisu članice Unije. Takvo višegodišnje stanje neminovno bi utjecalo na redefiniranje nacionalnog identiteta i jačanja svijesti o različitostima koje nas dijele, a ne o sličnostima koje nas povezuju. Ulaskom u EU vanjske granice Hrvatske s BiH, Crnom Gorom i Srbijom postaju vanjske granice EU-a, što povećava ra-

zinu domaće odgovornosti. Prema sadašnjem planu, Hrvatska bi 2015. trebala ući u Schengen. Odgovornosti bi se time dodatno povećala, ali bi se i otvorio prostor za prizivanje koncepata iz prošlosti: mentaliteta krajine, predziđa kršćanstva, zadnje linije obrane od barbara s istoka.

Kao što je spomenuto, Hrvatska artikulira jasan stav prema regiji. Ali otvorena bilateralna pitanja, kao i unutarnja destabilizacija pojedinih zemalja, mogu uzdrmati cijeli pristup. S Albanijom, Makedonijom i Kosovom odnosi su stabilni, ali ne treba zanemariti da se svaka od tih zemalja suočava s ozbiljnim unutarnjim problemima. Zasad se vanjska politika prema tim zemljama temelji na njegovanju dobrih međusobnih odnosa, ali to može postati nedovoljno ako u nekoj od njih kriza eskalira. Što će onda biti hrvatski pristup? Zauzeti stav Bruxellesu? Nije

**Ulazak Hrvatske u EU može imati pozitivne i negativne učinke. Ona može postati most koji spaja ili granica koja razdvaja, premda nijedan od ta dva scenarija ne ovisi samo o njoj**

li stav Vlade da Hrvatska treba, među ostalim, biti poveznica između regije i EU-a, znati bolje što se u regiji događa i to znanje prenijeti Bruxellesu kako bi se jasnije i preciznije sagledali mogući problemi i utjecalo na donošenje najbolje odluke?

Preostale tri zemlje regije stvaraju Hrvatskoj, uvjetno rečeno, još veću odgovornost i obveze. Crna Gora je zasad jedina zemlja kandidatkinja u regiji, a time i sve stabilniji susjed. Nova strategija proširenja za 2012-2013. ističe jasno da je jačanje vladavine zakona i demokratske vlasti temelj budućeg proširenja.<sup>19</sup> Crna Gora je, nakon što je službeno dobila status kandidatkinje u lipnju 2012, kao prvi zadatak u procesu proširenja dobila dva poglavlja koja su se u hrvatskom slučaju pokazala najtežima. Riječ je o pogl. 23. i 24. o pravosuđu i temeljnim pravima te o pravdi, slobodi i sigurnosti.<sup>20</sup> Europska komisija je naučila lekciju iz pristupa Hrvatske i dva najteža poglavlja stavila na početak pregovora. Hrvatska s Crnom Gorom ima otvorenu komunikaciju koja uključuje i prijenos iskustva iz ta dva poglavlja. U sklopu dobre suradnje očekuje se i rješavanje međusobnih otvorenih pitanja. Sa Srbijom je razdoblje "ledenog mira", kako ga je okarakterizirao srbijanski premijer Ivica Dačić, formalno završeno sastankom dvojice premijera u Beogradu 16. siječnja 2013. To je prekinulo razdoblje polugodišnje šutnje jer otvorena pitanja (povratak izbjeglica, pitanje granice na Dunavu, kolektivna prava Srba u Hrvatskoj, procesuiranje ratnih zločina, ekonomska suradnja, podrška europskim integracijama Srbije) zahtijevaju odgovore i ozbiljnu međudržavnu politiku. Konkretni su pomaci najavljeni, a da bi se ostvarili Hrvatska će morati pokazati više inicijative.

S BiH Hrvatska ima najviše otvorenih pitanja: političko predstavljanje hrvatskog naroda u BiH, moguće teritorijalno preu-

strojstvo zemlje odnosno Federacije BiH, ratifikacija Ugovora o državnoj granici iz 1999, neriješena imovinsko-pravna pitanja nastala raspadom Jugoslavije te pitanja koja potencira hrvatski ulazak u EU – koridor kod Neuma, slobodan pristup luci Ploče, Pelješki most, granične inspeksijske postaje, distribucija električne energije,<sup>21</sup> sezonsko zapošljavanje radnika i trgovinski odnosi. Hrvatska prema BiH ima posebnu vrstu odgovornosti koja se temelji na činjenici da su Hrvati u BiH jedan od tri konstitutivna naroda, da je Hrvatska supotpisnica Dejtonskoga mirovnog sporazuma čime jamči stabilnost i održivost BiH, kao i činjenici da s BiH dijeli kopnenu granicu od gotovo tisuću kilometara. U spomenutom Programu Vlade za tekući mandatni period najavljuje se osnivanje posebne radne skupine za BiH. "S obzirom na važnost stabilnosti Bosne i Hercegovine za stabilnost cijele regije", radna skupina će djelovati sve dok BiH i formalno ne dobije status kandidatkinje, odnosno ne počne pregovore s EU-om. Javnosti nije poznato je li ta radna skupina osnovana i je li počela raditi, osobito stoga što je njezino osnivanje, prema Programu, "prethodnica radnih grupa" koje će biti osnovane za ostale susjedne zemlje. Što bi konkretno radne skupine za ostale susjedne zemlje radile, nije objašnjeno.

### **Moguća ograničenja u provedbi regionalne politike**

I predsjednik i Vlada suglasni su o tome da je prema regiji potrebno voditi načelnu, pozitivnu i proaktivnu politiku. Ali provedba takve politike zahtijeva jasan i trajan uvid u procese u tim zemljama. Procjena da smo dovoljno blizu da manje-više znamo što se u susjedstvu događa nije dovoljna za oblikovanje politike koja je najavljena kao jedan od dva ključna smjera vanjske politike. Kako to osigurati? Ustrojstvom MVEP-a unutar Uprave za bilateralne poslove postoji Sektor za zemlje jugoistočne Europe (JIE), unutar tog sektora Služba za zemlje JIE, a unutar nje Odjel za susjedne zemlje (BiH, Crna Gora i Srbija) i Odjel za zemlje JIE. Unutar istog Sektora nalazi se i Služba za regionalne inicijative i prekograničnu suradnju. Prate li ti odjeli i službe, odnosno Sektor, stanje u zemljama koje pokrivaju, znaju li u svakom trenutku što se događa na terenu, imaju li uvid u ključne trendove, mogu li, ako ne predvidjeti, onda makar razumjeti promjene na političkoj, ekonomskoj, društvenoj sceni u tim zemljama? Odgovor znaju odgovorni, a javnost će odgovor formirati na osnovi konkretnih vanjskopolitičkih koraka – kada, i ako, budu učinjeni.

Jasno je da uredi ministrice i njezina zamjenika ne mogu pokriti sve teme. Za probleme regije potrebno je oformiti snažan tim ljudi koji sustavno prate stanje u tim zemljama. Tempo rada ne smiju diktirati događaji na terenu, odnosno pristup "kada se problem pojavi, onda ćemo o njemu i razmišljati". Ili, u gorem slučaju, praviti se da problem ne postoji sve dok ne eskalira i dok se netko drugi ne umiješa. Ni Ured predsjednika više nema savjetnika za regiju nakon što je glavni vanjskopolitički savjetnik preuzeo mjesto veleposlanika u Washingtonu, a dotadašnja savjetnica za regiju preuzela je njegovo mjesto. "Susjedima se ne bavimo", ustvrdio je Tvrtko Jakovina (2011), i nastavio: "Hrvatska jedva da ima stručnjake za Bosni u Hercegovinu ili Srbiju. Hrvatska nema studije koje objašnjavaju što smo u odnosu na broj 14 - lipanj 2013.

susjede... Mi nemamo jasne odgovore na moguću podjelu ili duboku krizu u Bosni i Hercegovini. Kako pomoći Makedoniji i Bosni i Hercegovini da se stabiliziraju?"

Posljednjih godina uistinu ima pozitivnih pomaka hrvatske politike prema regiji, ali se oni ne zbivaju mogućom i poželjnom dinamikom. Dva stupa hrvatske vanjske politike – djelovanje unutar EU-a i unutar regije – treba gledati kao produžetak unutarnje politike. Ta dva pravca vanjske politike nisu jednosmjerni nego dvosmjerni, djelovanje u njima ima povratan učinak na političke, ekonomske i društvene prilike u Hrvatskoj. Možda je nerealan očekivati značajno usmjeravanje vanjskopolitičke pozornosti na zemlje Dalekog istoka, Afrike ili južne Amerike s obzirom na ograničenost kapaciteta male zemlje. Ali kao što

## **S BiH Hrvatska ima najviše otvorenih pitanja: političko predstavljanje hrvatskog naroda u BiH, moguće teritorijalno preustrojstvo zemlje odnosno Federacije BiH, ratifikacija Ugovora o državnoj granici iz 1999, neriješena imovinsko-pravna pitanja nastala raspadom Jugoslavije te pitanja koja potencira hrvatski ulazak u EU – koridor kod Neuma, slobodan pristup luci Ploče, Pelješki most, granične inspeksijske postaje, distribucija električne energije, sezonsko zapošljavanje radnika i trgovinski odnosi**

je djelovanje prema EU-u neupitno, jednako bi tako moralo biti neupitno i djelovanje u regiji. Naš najveći telekomunikacijski operater ima nekoliko tarifnih razreda za pozive u inozemstvu. Europa i BiH su posebna tarifa, s najnižom cijenom poziva: višom od unutarnje, ali nižom od bilo koje druge inozemne. Upravo bi na taj način Hrvatska trebala definirati svoje prioritete – EU i BiH, to jest regija.

Bitno je učiniti više kako politika dobrih namjera, a skromnih rezultata, ne bi završila u teoriji zavjere prema kojoj Hrvatska nikad iskreno nije ni bila zainteresirana za napredak zemalja regije, zadovoljna zato što je završila svoj put, a u konačnici se ionako osjeća drugačijom, to jest boljom od južnih susjeda. To bi bila golema greška hrvatske politike. Izjave sadašnjih čelnika ne sadržavaju ni tračak takvih misli nego se oni nedvosmisleno zauzimaju za politiku dobre suradnje. No riječi su jedno, a djela drugo. Uostalom, neovisno o tome tko je na vlasti, odnos pre-

ma regiji ima jasne parametre unutar kojih se politika formulira. A oni kažu da je u hrvatskome nacionalnom interesu što brže napredovanje susjednih zemalja u EU i NATO jer time Hrvatska postaje sigurnija zemlja, a energiju i sredstva koje će usmjeravati na granične kontrole i tehničku pomoć dok proces proširenja traje, moći će u budućnosti usmjeriti na projekte koji podižu životni standard građana i čine ovu zemlju boljim mjestom za život. Da bi se ti ciljevi ostvarili, potrebno je proširiti stručni tim koji se bavi regijom, kontinuirano pratiti stanje u svim zemljama, širiti mrežu kontakata na svim razinama i aktivno provoditi zadane smjernice regionalne vanjske politike. U suprotnom, u pokušaju da se dokaže kako slabi rezultati nisu posljedica smišljene strategije da se govori jedno, a čini drugo, moguće je objašnjenje na tragu onoga koje se prije nekoliko godina čulo iz State Departmenta o američkoj ulozi u nizu kriznih točaka u svijetu: *If you think it's conspiracy, please check first for incompetence*. Ili: "Ako mislite da je riječ o zavjeri, molimo da prvo provjerite nesposobnost".

### Bilješke

- 1 "Proširenje 2004. predstavljalo je konačan završetak Hladnog rata, ono 2007. bilo je obilježavanje teritorija, a ovo hrvatsko je 'proširenje sa zadatkom.'" Sastanak ministrice Pusić s predsjednikom Europske banke za obnovu i razvoj, 18. listopada 2012. V. MVEP, Priopćenje 351/2012.
- 2 Premda izraz zapadni Balkan smeta nekima u Hrvatskoj jer implicira da je i Hrvatska dio Balkana, makar zapadnoga, on je skovan u Europskoj komisiji kako bi se jednim terminom obuhvatile zemlje bivše Jugoslavije, minus Slovenija plus Albanija, te razgraničile od šireg pojma jugoistočne Europe.
- 3 Razgovor s bivšim veleposlanikom Srbije u Hrvatskoj Radivojem Cvjetičaninom u *Jutarnjem listu* od 1. prosinca 2012.
- 4 Govor Predsjednika Josipovića u Parlamentarnoj skupštini BiH 14. travnja 2010. <http://www.predsjednik.hr/14042010>
- 5 "HDZ odgovara predsjedniku Josipoviću: hrvatska politika nikada nije dijelila BiH". *Nacional*, online izdanje 14. travnja 2010. <http://www.nacional.hr/clanak/81736/hdz-odgovara-predsjedniku-josipovicu-hrvatska-politika-nikada-nije-dijelila-bih>
- 6 Jača uloga MVEP-a u odnosu prema Uredu predsjednika u regiji vidljiva je i iz broja službenih posjeta predsjednika zemljama regije u posljednje tri godine. U 2010. tih je posjeta, neovisno o njihovoj prirodi, bilo sedam, godinu poslije također sedam, a 2013. dosad samo tri. V. [www.predsjednik.hr](http://www.predsjednik.hr) pod Službeni posjeti predsjednika RH.
- 7 V. više na: [http://neuron.mefst.hr/docs/katedre/med\\_humanistika/Strucni%20studiji/Sestrinstvo/Filozofija%20i%20bioetika%20u%20zdravstvenoj%20njezi/2.%20Na%20C4%20Dela%20biomedicinske%20etike.pdf](http://neuron.mefst.hr/docs/katedre/med_humanistika/Strucni%20studiji/Sestrinstvo/Filozofija%20i%20bioetika%20u%20zdravstvenoj%20njezi/2.%20Na%20C4%20Dela%20biomedicinske%20etike.pdf)
- 8 Deklaracija na: [http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011\\_10\\_121\\_2379.html](http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_10_121_2379.html)
- 9 "Tražit ćemo načine za rješavanje mogućih novih otvorenih pitanja sa susjednim državama kako bismo ih što prije i što uspješnije riješili dogovorom ili posredovanjem, sustavno izbjegavajući praksu da se neriješena bilateralna pitanja

koriste kao razlog za blokiranje multilateralnih pregovora o pristupanju novih članica." Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011. – 2015, pogl. Vanjska politika, segment Politika prema susjedima, toč. 3.

- 10 V. "Ministrica Pusić o sastanku ministara vanjskih poslova NATO-a, 4-5. prosinca 2012. V. MVEP, Priopćenje 425/2012.
- 11 Zaključak o osnivanju Savjeta za tranzicijske procese.
- 12 U slučaju članstva u NATO-u iznimke su Srbija i Kosovo i Albanija, koja je članica NATO-a od 2009. kao i Hrvatska.
- 13 V. Obrazloženje, Zaključak o osnivanju Savjeta za tranzicijske procese.
- 14 V. intervju ministrice vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić *Globusu* od 11. siječnja 2013.
- 15 Isti Ugovor potpisan je i s Moldavijom u studenom 2012.
- 16 Ugovor između Republike Hrvatske i Crne Gore o euroatlanskom partnerstvu potpisan je 12. lipnja 2012, a potvrđen Zakonom o potvrđivanju navedenog Ugovora u prosincu 2012.
- 17 Ibid.
- 18 Članak 141. Ustava Republike Hrvatske zabranjuje ulazak u saveze koji vode obnavljanju jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno ulazak u bilo kakve balkanske državne saveze.
- 19 "Enlargement Strategy and Main Challenges 2012-2013". Communication from the Commission to the European Parliament and the Council.
- 20 Pogl. 8. o tržišnom natjecanju također se u hrvatskom slučaju pokazalo teškim zbog pitanja brodogradilišta.
- 21 Taj problem postoji od ranih devedesetih gdje se BiH smatra oštećenom stranom zbog, primjerice, jednostrane izmjene omjera korištenja vode na rijeci Trebišnjici. Više u: "The Republic of Croatia's Accession to the European Union. Outstanding issues between Bosnia and Herzegovina and Croatia and their implications for Bosnia and Herzegovina". Policy analysis, Foreign Policy Initiative, Sarajevo, ožujak 2012.

### Literatura

- Jakovina, T. (2010). Hrvatska vanjska politika: što smo bili, što jesmo, što želimo i što možemo biti? U: Budak, N., Katunarić, V. (ur.). *Hrvatski nacionalni identitet u globalizirajućem svijetu*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo.
- Jović, D. (2012). Croatian EU Membership and the Future of the Balkans. U: Džihić, V., Hamilton, D. (ur.). *Unfinished Business: The Western Balkans and the International Community*. Washington: Center for Transatlantic Relations, Johns Hopkins University.
- Jović, D. (2011). Hrvatska vanjska politika pred izazovima članstva u Europskoj uniji. *Politička misao*. (48) 2:7-36.
- Knaus, G. (2012). Croatian EU Accession and the Fate of its Neighbors. U: Džihić, V., Hamilton, D. (ur.). *Unfinished Business: The Western Balkans and the International Community*. Washington: Center for Transatlantic Relations, Johns Hopkins University.
- Pusić, V. (2012). Croatian Foreign Policy in the Context of European Union Membership. *Mediterranean Quarterly*. (23) 3. ■